

7. Шюц А. Избранное: Мир, светящийся смыслом // под ред. С.Я.Левита – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 1056 с.
8. Frieden, Welt, Erde, All, Weltall, Universum – definition zu Frieden, Welt, Erde, All, Weltall, Universum von Lingvo online Diktionär [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/ru/Search/ru-de>
9. Peace – definition of Peace by the Online Dictionary [Електроний ресурс] — Режим доступу: <http://dictionary.reference.com/browse/Peace>
10. World – definition of World by the Free Online Dictionary, Collins [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english-thesaurus/world>

SUMMARY

The article “The essence of “the Social world” and substance of concept that determined it” is devoted to social-philosophical determination of concept “The Social world”. The etymological meaning of “peace”, “World”, “war”, “Social” is developed. The “social world” is considered as a social-philosophical concept that represents a process and state of social relations of subjects and social reality, as present existence of man and societies in unity subject and objective, as character and social situation of these relations.

О. А. МУРЗИНА

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЕНТАЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-ЮРИСТА

При розбудові демократичного суспільства в Україні, досягнення бажаних результатів значною мірою забезпечується діяльністю органів внутрішніх справ, здатністю їх працівників свідомо і відповідально виконувати професійні обов'язки, утвердженням і захистом правових норм у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Пріоритетами розвитку освіти на сучасному етапі є формування у фахівця-юриста активної професійної позиції, технологічної і функціональної компетентності, цілісного досвіду професійної діяльності. Ці завдання зумовлені євроінтеграційними процесами, зміною технологій навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах системи ВС.

Проблема підготовки майбутніх фахівців-юристів до професійної діяльності досить багатоаспектна і багатогранна.

Дидактична гра як засіб імітації професійної діяльності інтенсифікує процес навчання й тісно пов'язує його з практичною діяльністю, дає змогу надати навчання предметний та соціальний контексти майбутньої професії і тим самим змоделювати більш адекватні (порівняно з традиційним навчанням) умови формування особистості фахівця.

На доцільність і необхідність використання дидактичних ігор у підготовці фахівців звертали увагу В. Бабурін, М. Бірштейн, Я. Бельчиков, А. Вербицький, С. Гідрович, Т. Долбенко, В. Єфімов, В. Комаров, Н. Кудінова, І. Куліш, І. Мамчур, О. Парубок, П. Підкасистий, В. Рибальський, І. Ситник, І. Сироежин, А. Смолкін, Т. Хлебнікова, В. Христинко, Ж. Хайдаров, П. Щербань та ін. Вони наводять загальні правила організації, конструювання й проведення ділових ігор. Проведено дослідження та здійснено обґрунтування можливостей дидактичної гри у різних галузях науки та умов цілеспрямованого застосування ігрової діяльності в процесі формування професійних умінь і навичок (Я. Бельчиков, А. Вербицький, В. Галушко, В. Єфімов, А. Ліфшиць, Л. Наумов, Є. Хруцький, та ін.).

Використання дидактичних ігор у професійній освіті (зокрема у вищих навчальних закладах системи внутрішніх справ) залишається дотепер недостатньо дослідженою проблемою. У професійній літературі відсутні чітка класифікація ігор та системний аналіз змісту ігрової діяльності, у результаті чого наукове обґрунтування ігрових методик часто хвибує незавершеністю, рецептурністю. Дидактико-пізнавальні можливості дидактичних ігор у процесі професійного становлення майбутніх фахівців-юристів виявлені не повною мірою.

Метою статті є розкриття можливостей дидактичної гри як засобу формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців-юристів.

Відомо, що будь-яка професійна діяльність має подвійний характер: в ній діалектично пов'язані система речей (матеріальний, інструментальний компонент) і система ідей (ідеальний, духовний компонент). Факти свідчать про деструктивні зміни цих компонентів: загальна депрофесіоналізація суспільства, послаблення мотивації навчання кусантів і професійний розвиток

фахівця, поєднання цілей їх індивідуальної діяльності тощо. Професійні ціннісні орієнтації (ПЦО) призвані, з одного боку, бути інтегруючими засобами, що зв'язують ці компоненти людської діяльності, а з іншого – відрефлексовані та сформовані в свідомості людини, повинні стати засобами як професійного вдосконалення фахівця, так і самих професій. Таку роль вони відіграють тому, що ціннісні орієнтації – одне з головних структурних утворень зрілої особистості. Саме в них, за словами Б.Г.Анан'єва, зходяться її різноманітні психологічні характеристики. Не зважаючи на різні підходи до розуміння природи ціннісних орієнтацій, всі дослідники визнають, що особливості побудови і змісту ціннісних орієнтацій особистості зумовлюють її спрямованість і визначають позицію людини у становленні до тих, або інших проявів дійсності. Так само одноголосна думка, що ціннісні орієнтації відіграють головну роль в реалізації соціальної (в широкому розумінні) поведінки людини, включаючи диспозицію особистості (В.А. Ядов), її установки (Ш.А. Надірашвілі), мотиви (В.Г. Асеев), інтереси (І.В. Дубровіна) і навіть "зміст життя" (К. Обухівський).

Про важливість вивчення проблеми ціннісних орієнтацій молоді свідчать матеріали Міжнародних науково-практичних читань "Цінності у вихованні підростаючого покоління: проблеми, пошуки, перспективи", що провела АПН України, Міністерство освіти України і Рада Європи в Києві 20-21 листопада 1996 р.

Сьогодні відновлювання професійної культури, професіоналізму безпосередньо зв'язано з формуванням ідеалів професій, відносними вченими й практиками до ядра професій [1, С. 63], з використанням їх активної ролі в розвитку професії й становленні спеціалістів [2, С. 19].

Зважаючи на актуальність цієї проблеми, ми розробили і апробували в Запорізькому юридичному інституті ДДУВС дидактичні ігри [3, С. 46-56] Наводимо зміст однієї з них.

Соціальна відповідальність і етика організації

Гра "Чия переможе?"

Мета гри:

Засвоїти поняття юридичної та соціальної відповідальності установи, довести курсантам велику перевагу соціально орієнтованої установи над юридично орієнтованою.

Виховання гуманістичної спрямованості курсантів, етики поведінки, непримиренності до egoїзму, байдужості, гордовитості.

Сприяти прояву та розвитку умінь правильно вести дискусію відповідно до заданої ігрової ролі, бути винахідливими і оригінальними в своїх рішеннях.

Обладнання:

Таблички з назвами типів установ ("законопослушні любителі капіталу", "благородні марнотратці", "ті, хто вагається"), "блоки" інформації для команд.

Вступ.

Будь-яка сучасна установа здійснює свою діяльність в суспільстві. Щоб ефективно існувати в громадському середовищі, установі необхідно регулювати свої стосунки з нею. Як же установі "поводитись", в суспільстві, щоб не нашкодити ні собі, ні йому.

Поведінку установи в суспільстві в загальних рисах можна порівняти з поведінкою людини. Наприклад, ви – громадяни нашого суспільства, маєте певні права і свободи, в одночас виконуючи перед ним певні обов'язки. Як громадянин держави, ви повинні поводитись так, як вимагає держава, суспільство і відповідати за свої вчинки, свою поведінку. Тобто, перед державою, школою, батьками, суспільством Ви несете особисту відповідальність.

Питання: Якщо взяти поведінку установи в суспільстві, чи повинна вона діяти за правилами і нести відповідальність перед суспільством за свою "поведінку", свою діяльність?

Відповідь: Звичайно повинна. І в першу чергу, установа повинна бути юридично відповідною.

Юридична відповідальність – це дотримання конкретних законів і норм державного регулювання, які визначають, що можна, а чого не повинна робити установа.

Кожна установа повинна нести перед суспільством юридичну відповідальність, щоб не вступати в конфлікт із суспільством, "правильно" поводитись в ньому.

Більш високий рівень відповідальності установи перед громадськістю – це соціальна відповідальність.

Соціальна відповідальність – це певний рівень добровільного відгуку установи на соціальні проблеми.

Установа, що займається добродійною діяльністю, безплатно надаючи допомогу окремим громадянам, які її потребують, допомагає у відродженні культури, науки, несе таким чином добровільну соціальну відповідальність перед суспільством.

Зміст гри.

Курсанти розділяються на три команди (по 8, 9 осіб). Одна команда буде грати роль "законопослушної установи" (юридично відповідальної), друга – "благородно марнотратної" (соціально відповідальної), третя – "та, що вагається" у виборі соціальної або юридичної орієнтації. Перші дві команди протягом 5-6 хвилин готують виступ на захист свого типу установи, третя команда визначає питання, які вона буде ставити командам з метою визначення власного типу установи. Для того, щоб команди могли працювати більш продуктивно за своїми напрямками, керівник може запропонувати кожній команді "блок" допоміжної інформації (див. Додаток до гри).

Потім "законопослушна" і "благородно марнотратна" команди виступають із захистом свого типу установи і відповідають на запитання "тих, хто вагаються". В цілому ж, перемагає та команда, чий тип установи обирає команда "що не визначилась".

Керівник гри повинен намагатись, щоб в цій грі було наочно показано курсантам необхідність великого соціального орієнтування установи, не виключаючи і деякі негативні моменти такого вибору, але які особливо не впливають на вибір соціально орієнтованої установи.

Оцінювання гри.

Керівник гри підводить загальні підсумки, відзначає роботу кожної команди окремо і робить загальні висновки про більшу перевагу існування соціально відповідальної установи перед юридично відповідальною. Журі теж підводить підсумки гри за критеріями загального оцінювання навчально-ігрової діяльності курсантів, оголошує команду переможців та гравців, що відзначилися.

Додаток до гри:

Перший інформаційний блок для команди "законопослушних любителів капіталу": установа – це економічна цілісність. Установа повинна піклуватись про ефективність використання своїх ресурсів. Виконуючи цю функцію, вона виконує економічну функцію виробництва продукції та послуг, забезпечує роботою громадян, дає максимальні прибутки і винагороди для акціонерів, не порушуючи закони.

Другий інформаційний блок для команди "благородних марнотратців": установа – це щось більше, ніж економічна цілісність, це – частина суспільства. Вона забезпечує ефективність, зайнятість і прибутки поза порушенням закону. Крім того, установа, як частка суспільства, відповідальна перед ним, повинна жертвувати на благо і вдосконалення суспільства, повинна відповідати існуючим в суспільстві очікуванням з приводу соціального вигляду установи, що відповідально діє в сфері охорони здоров'я, захисту інтересів споживача тощо.

Третім інформаційним блоком для команди "ті, що вагаються" є сукупність першого та другого інформаційних блоків.

Компонентами готовності курсантів до професійної діяльності засобами ділової гри є потребнісно-мотиваційний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний. Ці компоненти стали основою визначення критеріїв (мотиваційний, операційний, рефлексивний), для оцінки рівнів (високий, середній, низький) цієї готовності.

Результати змін у формуванні потребнісно-мотиваційного компонента свідчать, що у процесі експериментальної роботи збільшилася кількість курсантів із позитивною мотивацією навчання (третій та четвертий рівні). Якщо до початку експерименту ці рівні мотивації були сформовані у 49,7% курсантів, то після їх участі у ділових іграх у 77,0%. Ці дані підтверджують те, що ефективність навчальної діяльності визначається не тільки зовнішніми, а й внутрішніми показниками, серед яких важливу роль відіграють мотиви навчання.

Даний експеримент дав можливість визначити рівень готовності зміни у операційно-діяльнісному компоненті майбутніх фахівців-юристів. Порівняльний аналіз дослідження обстежених респондентів до початку та після ділової гри показав, що під цілеспрямованим впливом викладачів змінився ранговий розподіл саме таких функцій, які безпосередньо пов'язані з діловими іграми: діагностична (Д), аналітична (А), комунікативна (КМ), організаторська (О) (табл.1).

Таким чином розроблено структуру організації та проведення дидактичної гри, яка містить такі етапи: діагностування, моделювання, реалізація та аналіз результатів ділової гри. Діагностування включає: аналіз змісту навчального матеріалу, визначення рівня підготовленості курсантів та викладача, порівняльний аналіз методів навчання. Моделювання дидактичної гри передбачає визначення місця гри в навчальному процесі, конструювання гри, вибір методів та прийомів керування грою. Реалізація та аналіз результатів дидактичної гри, її обговорення й підведення підсумків.

Ієрархія професійних функцій до початку та після експерименту

Функції	Місце	
	До експерименту	Після експерименту
Стимульовано-регулятивна	1	8
Контрольна	2	7
Організаторська	3	4
Діагностична	4	1
Формувальна	5	6
Конструктивна	6	2
Аналітична	7	3
Комунікативна	8	9
Спеціальна	9	10
Прогностична	10	5

Проведене дослідження свідчить про те, що більшість курсантів виявляють зацікавленість до дидактичних ігор і вважають, що участь у дидактичній грі позитивно впливає не тільки на процес навчання, настрої та стосунки між курсантами, а й відіграє важливу роль у їх професійному становленні.

Більш детальне дослідження зазначеного комплексу може бути здійснене у подальших наукових розвідках. Порушена нами проблема відкриває перспективу для більш глибокого дослідження процесу розвитку ціннісної сфери підлітків, оптимізації змісту позанавчальної виховної діяльності школи та інших навчально-виховних закладів у контексті сучасних вимог. На подальше вивчення чекають питання вдосконалення формування ціннісних орієнтацій неповнолітніх шляхом раціонального поєднання традиційних й інноваційно-виховних технологій, включення учнів у ситуації самостійного вибору цінностей тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Крокинская О.К. Адаптирующийся специалист / О.К. Крокинская // Становление специалиста / Под ред. Е.Э. Смирновой. – Ленинград: ЛГУ, 1989. – С. 63.
2. Крокинская О.К. Теоретическое представление о профессии в предмете социологии / О.К. Крокинская // Становление специалиста; М.: 1989. – С. 19.
3. Мурзіна О.А. Формування професійних ціннісних орієнтацій майбутніх правознавців/ Методичні рекомендації, Запоріжжя, 2012. – С. 46-56.

SUMMARY

The article outlines the role of didactic play in shaping the future orientations of professional tsinnistnyh legal professionals. In the studies we have come to the conclusion that the didactic game is active means forming tsinnistnyh orientations of future legal professionals

В. О. ПАШКОВ

РОЛЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

З тієї пори коли держава взяла на себе завдання освіти, будь-який вчитель в тій чи іншій мірі є «агентом держави». В результаті організованого навчання й під його впливом людина засвоює не тільки систему наукових знань, а сукупність моральних норм поведінки, формується певний світогляд. Таким чином, система освіти у суспільстві ставить своїм завданням формування інструментарію моральної регуляції поведінки громадян. Тому проблема політичної соціалізації, від якої залежить легітимність суспільного ладу, є актуальною для будь-якої держави незалежно від типу політичного режиму.

Серед дослідників, які займаються цією проблематикою, можна виділити В. Андрущенко, В. Дубицького, М. Карпова, І. Галактіонову, М. Іванова, Л. Лепіхову, Є. Іщенко тощо. Так праці вітчизняних дослідників М. Іванова, І. Галактіонові та Є. Іщенко фокусуються на аналізі громадянської освіти та її перспектив в сучасній Україні. Російські дослідники М. Карпов та В. Дубицький у своїх роботах безпосередньо аналізують роль держави у навчально-виховному процесі. Досить корисною є монографія видатного вітчизняного дослідника філософії освіти